

fauny i liczne anegdoty z codzienności polarników. Dość wspomnieć postać Nikity Owsiannikowa, rosyjskiego zoologa, polarnika z niebagatelnym doświadczeniem i badacza behawioryzmu niedźwiedzi polarnych, o którym Stempniewicz pisze we właściwy sobie żartobliwy sposób: „(...) wypracował własną, oryginalną technikę radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych z udziałem niedźwiedzi. Polega ona na przeprowadzeniu zdecydowanej szarży na zbliżającego się intruza. Taki gwałtowny wypad, wsparty głośnym krzykiem i utrzymaną w ręku łopatą, którą nie waha się niedźwiedziowi przyłożyć, rzeczywiście okazuje się skuteczny. Misie rejterują jak jeden mąż. Widziałem Owsiannikowa w takiej popisowej akcji na filmie i należy przyznać, że był w tej roli przekonujący”.

Świat widziany oczami kolosa o łacińskiej nazwie *ursus maritimus* nie daje prostych odpowiedzi, ani jednoznacznych prognoz na przyszłość. Jedynym pewnikiem jest zmiana, dlatego autor zaleca uważność i wnikliwe analizowanie tego, co nas otacza. To postawa, która powinna cechować każdego badacza bez względu na wszelkie mody, politykę i myślenie życzeniowe.

I choć w tytule reportażu pojawia się określenie „zmiany klimatu”, które w mediach już znalazło swoją katastroficzną niszę, Lech Stempniewicz zachęca do nadziei. I nieustannego poszukiwania odpowiedzi: „Dzisiaj nic jeszcze nie jest przesądzone. Niedźwiedzie co i rusz zaskakują nas swoimi możliwościami adaptacyjnymi. Wymyślanie szczegółowych scenariuszy, opisujących ich przyszłość, zwłaszcza scenariuszy opartych na podstawach kruchych niczym topniejący lód morski, jest wróceniem z fusów. Równie uprawnione zdaje się przewidywanie, oparte na powszechnie uznawanych regułach ekogeograficznych i obserwacjach w ogrodach zoologicznych, że w podgrzewanej przez nas Arktyce niedźwiedzie zaczną karłowacieć i zielenieć...”.

Piotr Kondraciuk

Muzeum Badań Polarnych w Puławach

Akademia Zamojska

ORCID: 0000-0002-4511-4736

MUZEUM BADAŃ POLARNYCH W PUŁAWACH OD PIERWSZYCH KONCEPCJI DO MATERIALIZACJI IDEI

21 lutego 2024 roku Muzeum Badań Polarnych w Puławach oficjalnie zainaugurowało swoją działalność, udostępniając dla zwiedzających wystawę stałą we własnej, przystosowanej do funkcji muzealnej siedzibie przy ul. 4 Pułku Piechoty Wojska Polskiego 18 w Puławach. Zakończył się tym samym długi okres starań o utworzenie tego typu placówki, będącej odpowiedzią na postulaty

środowiska polarników. Niniejszy artykuł przedstawia historię tworzenia instytucji od pierwszych koncepcji w roku 1987 do chwili obecnej.

Pierwsze koncepcje

Początki zorganizowania specjalistycznego muzeum zajmującego się zagadnieniami szeroko pojętej polarystyki sięgają końcówki lat 80. ubiegłego wieku. Na posiedzeniu Prezydium Badań Polarnych PAN w dniu 26 lutego 1987 r. rozważano potrzebę szerszej popularyzacji polskich badań polarnych poprzez organizację wystaw, a nawet całych działów w muzeach o charakterze przyrodniczym. Zwrócono się wówczas do ówczesnego kierownika Muzeum Przyrodniczego w Kazimierzu Dolnym, Andrzeja Piotrowskiego, z propozycją zorganizowania w muzeum działu polarnego. Do kontaktów roboczych w tej sprawie Komitet Badań Polarnych PAN oddelegował dra inż. Jana Cisaka². W ślad za tym pismem Instytut Nauk o Ziemi UMCS w Lublinie wystosował pismo do Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki, pisząc m.in.: „Istnieją [...] sprzyjające warunki utworzenia pierwszej w Polsce placówki muzealnej, specjalizującej się w tematyce polarnej. Muzea o podobnym profilu istnieją od dawna we wszystkich krajach prowadzących badania polarne (między innymi w Związku Radzieckim, Norwegii, Danii, Wielkiej Brytanii, Argentynie). Zlokalizowanie Działu Polarnego w Muzeum Przyrodniczym w Kazimierzu Dolnym byłoby wyjątkowo korzystne ze względu na centralne położenie miasta i duży ruch turystyczny, zwłaszcza młodzieży”. Pod pismem podpisali się: Dyrektor Instytutu prof. dr hab. Andrzej Henkiel, Kierownik wypraw doc. dr hab. Kazimierz Pękała, Rektor UMCS prof. dr hab. Stanisław Uziak oraz przedstawiciele Oddziałów Lubelskich Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Polskiego Towarzystwa Geologicznego³.

W dniach 7–8 maja 1987 r., podczas odbywającego się w Lublinie Sympozjum Polarnego podczas prezentacji Wystawy Polarnej i sesji posterowej⁴ poruszono zgłoszony już wcześniej problem, dotyczący utworzenia Muzeum Polarnego. Efektem dyskusji było przyjęcie przez zebranych uchwały, która brzmiała: „Członkowie Klubu Polarnego w swoim dorocznym symposium w 1987 r. w Lublinie podejmują uchwałę, mocą której wyrażają pełne poparcie inicjatywy utworzenia Muzeum Polarnego w Kazimierzu Dolnym n/Wisłą i upoważniają Zarząd Klubu do podejmowania wszelkich działań zmierzających do realizacji tej idei. Równocześnie członkowie Klubu deklarują wszelką możliwą pomoc

² Archiwum MBP w Puławach (dalej: AMBP), Pismo nr KBP/12/87 Komitetu Badań Polarnych do Kierownika Muzeum Przyrodniczego w Kazimierzu Dolnym z dnia 27.02.1987 r.

³ AMBP, Pismo nr WBIZ-S/16/87 Instytutu Nauk o Ziemi UMCS w Lublinie do Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków MKiSz z dnia 28.03.1987 r.

⁴ Wystawę i sesję posterową przygotował Andrzej Piotrowski, Kierownik Oddziału Przyrodniczego Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym (wg informacji zawartych w piśmie Instytutu Nauk o Ziemi UMCS nr WBIZ-34s/2/88 z dnia 14.01.1988 r.). Kopia pisma w AMBP.

w gromadzeniu eksponatów dla Muzeum”⁵. Był to już kolejny element układanki zmierzający do utworzenia muzeum w Kazimierzu Dolnym. Na jego siedzibę planowano przeznaczyć budynek w posiadaniu Muzeum Nadwiślańskiego, nie zagospodarowany zabytkowy budynek XVI-wiecznego spichlerza Feuersteina (nb. budynek ten nadal stoi pusty), w sąsiedztwie Oddziału Przyrodniczego. Pomimo pozytywnych reakcji ówczesnych władz, do powołania instytucji nie doszło. 28 maja 1987 r. wicedyrektor Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków MKiSz, dr Franciszek Midura, skierował pismo do Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie, rekomendując podjęcie działań zmierzających do utworzenia muzeum, pisząc: „Inicjatywa ta wydaje się interesująca, a jej realizacja korzystna dla miasta i regionu oraz wymienionej dziedziny polskich badań naukowych. Prosimy o rozważenie tej propozycji i ew. jej wdrożenie”⁶. Pomimo pozytywnych rekomendacji środowisk naukowych oraz władz wojewódzkich i centralnych do utworzenia wówczas muzeum nie doszło.

W wyniku postępującego kryzysu gospodarczego, który doprowadził do koniecznych zmian systemowych w Polsce po częściowo demokratycznych wyborach parlamentarnych w czerwcu 1989 r., które zapoczątkowały transformację ustrojową i gospodarczą, nie było woli politycznej ani możliwości finansowych do kontynuowania rozpoczętych działań.

W 1988 r. Andrzej Piotrowski odszedł z pracy w Muzeum Przyrodniczym. Z koncepcji utworzenia Muzeum Polarnego jednak nie zrezygnował. Kiedy w roku 2004 Zarząd Województwa Lubelskiego ogłosił konkurs na stanowisko dyrektora Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym, Andrzej Piotrowski zgłosił swoją kandydaturę, przedstawiając w przygotowanej koncepcji działania utworzenie Oddziału – Muzeum Polarne w niezagospodarowanych Spichlerzu Feuersteina⁷. Przedstawione wówczas propozycje nie spotkały się z zainteresowaniem i zrozumieniem problemu ze strony ówczesnych władz samorządowych województwa lubelskiego.

Poszukiwanie siedziby

Temat powrócił po 10 latach. Andrzej Piotrowski nawiązał wówczas współpracę z Fundacją Zupełnie Inny Świat, która zadeklarowała chęć wspomagania działań zmierzających do powstania muzeum. Piotrowski przygotował kolejny projekt, który skierował do środowisk naukowych z prośbą o poparcie⁸. Projekt ten referowany był na posiedzeniu Komitetu Badań Polarnych przy Prezydium

⁵ Zob.: P. Kłysz, *Polscy polarnicy: zarys historii Klubu Polarnego do roku 1992*, Poznań 1993, s. 56.

⁶ AMBP, Pismo nr ZMOZ-XIIc/6105/17/87 Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków MKiSz do Wydziału Kultury i Sztuki UW w Lublinie z dnia 28.05.1987 r.

⁷ A. Piotrowski, Koncepcja działania oraz określenie ekonomicznych warunków funkcjonowania Muzeum Nadwiślańskiego; Tegoż, Informacja o założeniach programowych Muzeum Badań Polarnych, Warszawa, 6.11.2004, mpis w AMBP.

⁸ A. Piotrowski, Projekt utworzenia Muzeum Badań Polarnych, Warszawa, 12.12.2014, mpis w AMBP.

PAN w dniu 15 grudnia 2014 r., uzyskując stosowne wsparcie. Prof. dr hab. Jacek Jania, ówczesny Przewodniczący Komitetu, informował o tym zainteresowanego, pisząc: „Komitet Badań Polarnych PAN popiera inicjatywę prowadzącą do powstania Muzeum Badań Polarnych i jego lokalizacji w Kazimierzu Dolnym [...]. Komitet dołoży starań w celu ułatwienia gromadzenia stosownych zbiorów dla planowanej placówki muzealnej”⁹. Pisma popierające tę inicjatywę napłynęły również od Państwowego Instytutu Geologicznego - Państwowego Instytutu Badawczego¹⁰, Uniwersyteckiego Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym i Zrównoważonym Rozwojem Uniwersytetu Warszawskiego¹¹ oraz Komitetu Nauk Geograficznych PAN¹². Rozpoczęła się ponownie batalia o utworzenie Muzeum Badań Polarnych.

Organizacja muzeum, a następnie jego funkcjonowanie, wymaga sporych i stałych nakładów finansowych. Organizator, bądź organizatorzy instytucji muzealnej muszą więc zapewnić, zgodnie z ustawą o muzeach, m.in. środki potrzebne do utrzymania i rozwoju, bezpieczeństwo zbiorów oraz nadzór nad instytucją¹³. Stąd decyzja o utworzeniu takiej instytucji wymaga wielu uzgodnień i szerokiego poparcia, także o charakterze politycznym. Kolejne pisma kierowane są więc do sfer rządowych. 8 lipca 2015 r. Andrzej Piotrowski wysłał pismo do Ministra Spraw Zagranicznych RP, Grzegorza Schetyny, z prośbą o wsparcie inicjatywy¹⁴. W odpowiedzi na powyższe pismo Sekretarz Stanu w MSZ, Rafał Trzaskowski, przekazał stanowisko MSZ w tej sprawie na ręce Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Małgorzaty Omilanowskiej, o następującej treści: „Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyraża opinię, iż powołanie [Muzeum Badań Polarnych w Polsce, jako wyspecjalizowanej placówki muzealnej zlokalizowanej w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą i poświęconej polskiej obecności naukowej w regionach polarnych] jest ze wszech miar uzasadnione, a inicjatywa Fundacji Zupełnie Inny Świat w tym zakresie zasługuje na jednoznaczne poparcie przez resorty spraw zagranicznych oraz kultury i dziedzictwa narodowego. W szczególności Ministerstwo Spraw Zagranicznych podziela pogląd wyrażony w towarzyszącym wnioskowi Fundacji piśmie Przewodniczącego Komitetu Badań Polarnych PAN Pana Prof. Jacka Jani, iż ... *powołanie Muzeum Badań Polarnych wyrażnie podkreśliłoby polskie osiągnięcia naukowe i obecność naszego kraju na terenach polarnych*. Jednocześnie pragnę z przyjemnością poinformować Panią Minister, iż biorąc pod uwagę fakt posiadania przez Polskę statusu Strony-Konsultatywnej

⁹ AMBP, Pismo Przewodniczącego Komitetu Badań Polarnych PAN do Andrzeja Piotrowskiego z dnia 24.03.2015 r.

¹⁰ AMBP, Pismo nr W-074-2/2015 Kierownika PIG-PIB do Andrzeja Piotrowskiego z dnia 15.04.2015 r.

¹¹ AMBP, Pismo Dyrektora UCBS UW do Andrzeja Piotrowskiego z dnia 15.04.2015 r.

¹² AMBP, Pismo Przewodniczącego Komitetu Nauk Geograficznych PAN, prof. Andrzeja Kostrzewskiego, do Andrzeja Piotrowskiego z dnia 12.10.2015 r.

¹³ Zob. Art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 385).

¹⁴ AMBP, Pismo Andrzeja Piotrowskiego do Ministra Spraw Zagranicznych RP z dnia 8 lipca 2015 r.

w Układzie w sprawie Antarktyki z 1959 r. oraz naszą pozycję jednego z najbardziej aktywnych państw-obszerników Rady Arktycznej, Pan Minister Grzegorz Schetyna uznał za w pełni uzasadnione objęcie inicjatywy powołania Muzeum patronatem honorowym Ministra Spraw Zagranicznych RP¹⁵. Jednocześnie Departament Prawno-Traktatowy MSZ wystosował do Andrzeja Piotrowskiego pismo z prośbą o doprecyzowanie informacji, dotyczących m.in. organizatora muzeum, siedziby, projektu statutu¹⁶. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, prof. Małgorzata Omilanowska, wyraziła swoje stanowisko w tej sprawie pisząc: „Niewątpliwie zamiar utworzenia Muzeum poświęconego polskiej obecności naukowej w rejonach polarnych jest interesującym przedsięwzięciem, które odpowiada nie tylko obszarowi aktywności Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ale także [...] założeniom polityki Ministra Spraw Zagranicznych. Dlatego nie widzę żadnych przeszkód w realizacji planów Fundacji Zupełnie Inny Świat w zakresie utworzenia ww. Muzeum i w pełni je popieram”¹⁷.

Mając wsparcie władz centralnych dla planowanego przedsięwzięcia, Andrzej Piotrowski przystąpił do realizacji planu utworzenia Muzeum w Kazimierzu Dolnym. Swoje koncepcje przedstawił szerszemu gronu odbiorców w wywiadzie udzielonym Agacie Koczowskiej¹⁸. Wywiad ten wywołał dyskusję w lubelskim środowisku muzealnym i niechęć do tego przedsięwzięcia. Emerytowany wieloletni dyrektor Muzeum Nadwiślańskiego i Miejski Konserwator Zabytków w Kazimierzu Dolnym w prywatnej korespondencji z Andrzejem Piotrowskim sugerował zmianę lokalizacji, nie widząc miejsca dla tego typu placówki w tym mieście¹⁹. Nie zniechęciło to Piotrowskiego do kontynuowania projektu. 11 marca 2016 r. odbyło się spotkanie z Marszałkiem Województwa Lubelskiego, Sławomirem Sosnowskim, z udziałem członków Komitetu Badań Polarnych PAN. W spotkaniu uczestniczyli profesorowie: Kazimierz Pękala, Andrzej Tatur i Piotr Zagórski. Fundację Zupełnie Inny Świat reprezentował Andrzej Piotrowski. Podczas spotkania Marszałek Sosnowski wyraził wstępną zgodę na organizację Muzeum Badań Polarnych w oparciu o budynki Muzeum Przyrodniczego – Oddziału Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym. W wystosowanym po spotkaniu piśmie do Departamentu Kultury, Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie Piotrowski zwracał się z prośbą o zorganizowanie spotkania z dyrekcją Muzeum Nadwiślańskiego w celu kontynuowania rozpoczętych działań²⁰. W odpowiedzi

¹⁵ Pismo nr DPT.2802.2.2015/4 Sekretarza Stanu MSZ Rafała Trzaskowskiego do Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Małgorzaty Omilanowskiej, z dnia 5.08.2015 r. (Kopia w AMBP).

¹⁶ AMBP, Pismo nr DPT.2802.3.2015/2 Departamentu Prawno-Traktatowego MSZ do Andrzeja Piotrowskiego z dnia 28.08.2015 r.

¹⁷ Pismo nr DDK 2472 RS 15 Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Małgorzaty Omilanowskiej do Sekretarza Stanu MSZ Rafała Trzaskowskiego z dnia 17.09.2015 r. (Kopia w AMBP).

¹⁸ Zob. A. Koczowska, *Na tropie legendy o Białym Bogu – wywiad z Andrzejem Piotrowskim*, „Zupełnie inny świat #20 12/2015. Polaris”.

¹⁹ AMBP, Listy Jerzego Żurawskiego do Andrzeja Piotrowskiego z dnia 6.02.2016 r. i 11.03.2016 r.

²⁰ AMBP, Pismo Andrzeja Piotrowskiego do Departamentu Kultury, Edukacji i Sportu UMWL z dnia 16.03.2016 r.

na powyższe pismo jego autor został poinformowany, że zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami Urząd Marszałkowski oczekuje na szczegółową koncepcję funkcjonowania nowej instytucji z uwzględnieniem źródeł finansowania i wizji programowej, co jest podstawą dalszego procedowania sprawy²¹. Wstępne założenia programowe i organizacyjne zostały przesłane do Urzędu Marszałkowskiego 4 maja 2016 r.²². Do planowanego spotkania z Dyrekcją Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym nie doszło. W piśmie z dnia 27 czerwca 2016 r. Piotrowski zwrócił się ponownie do Marszałka Województwa Lubelskiego z prośbą o pilne sfinalizowanie prac związanych z powstaniem Muzeum z uwagi na możliwość wystąpienia o środki na remont konserwatorski Spichlerza Przybyłków (Feuersteina) do Funduszy Norweskich²³. Powyższe pismo pozostało bez odpowiedzi. W związku z brakiem decyzji w tej sprawie pismo do Marszałka Województwa Lubelskiego skierował Przewodniczący Komitetu Badań Polarnych PAN, prof. Jacek Jania, powołując się na wcześniejsze ustalenia i prosząc o przyspieszenie działań administracyjnych²⁴. Po niemal trzech miesiącach na ręce Profesora Jani wpłynęło z Urzędu Marszałkowskiego pismo, w którym informowano m.in., że „... w związku z dużym zaangażowaniem finansowym w projekty realizowane w ramach funduszy strukturalnych, niskim poziomem uzyskiwanych dochodów oraz brakiem możliwości prawnych zaciągania kredytów przeznaczonych na finansowanie wydatków bieżących, Województwo Lubelskie zmuszone jest do oszczędnej gospodarki finansowej i nie ma obecnie możliwości podjęcia inicjatywy stworzenia nowej placówki muzealnej”²⁵.

Tym samym upadł projekt utworzenia Muzeum Badań Polarnych w Kazimierzu Dolnym. Rozpoczęto więc starania o znalezienie innej lokalizacji dla tej placówki. Pod uwagę brano zamek krzyżacki w Działdowie, obiekt w Górze Kalwarii oraz budynek Muzeum PTTK w Puławach. Najlepszą lokalizacją okazało się dawne Muzeum PTTK. Zarząd Główny PTTK wyraził wstępne zainteresowanie sprzedażą lub wynajęciem budynku dla potrzeb Muzeum Badań Polarnych²⁶. Mając kolejną perspektywę wstępnej lokalizacji rozpoczęto kolejne próby znalezienia partnera do utworzenia i współprowadzenia Muzeum. W prace zaangażowali się lubelscy posłowie na Sejm RP oraz Wojewoda Lubelski. 3 listopada

²¹ AMBP, Pismo nr KE-I.503.3.3.2016.JBI p.o. Dyrektora Departamentu Haliny Drozd do Andrzeja Piotrowskiego z dnia 6.04.2016 r.

²² AMBP, Pismo Andrzeja Piotrowskiego do Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 4.05.2016 r.

²³ AMBP, Pismo Andrzeja Piotrowskiego do Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 27.06.2016 r.

²⁴ Pismo Przewodniczącego Komitetu Badań Polarnych PAN do Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 9.08.2016 r. (Kopia w AMBP).

²⁵ Pismo nr KE-I.503.3.3.2016.JBI P.o. Dyrektora Departamentu Kultury, Edukacji i Sportu UMWL do prof. Jacka A. Jani, Przewodniczącego Komitetu Badań Polarnych PAN z dnia 24.10.2016 r. (Kopia w AMBP).

²⁶ AMBP, Andrzej Piotrowski, Sprawozdanie z prac przeprowadzonych przy realizacji Muzeum Badań Polarnych w 2016 r.

Odkonano spotkanie w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, z udziałem Wojewody Lubelskiego Przemysław Czarnka, Dyrektora Departamentu Dziedzictwa Kulturowego MKiDN Pauliny Florianowicz, Głównego Specjalisty ds. Muzeów MKiDN Radosław Jaśczaka oraz Andrzeja Piotrowskiego. Ustalono, że Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego pomoże w organizacji placówki²⁷. Bezpośrednio po spotkaniu Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego wystosował pismo do Ministra Spraw Zagranicznych, z propozycją włączenia się w realizację planów utworzenia i współprowadzenia Muzeum Badań Polarnych²⁸. W lutym 2017 r. Andrzej Piotrowski przygotował projekt utworzenia Muzeum skierowany do Kancelarii Prezydenta RP w ramach Sekcji Nauka i Innowacje Narodowej Rady Rozwoju²⁹. Równocześnie skierował pismo do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z prośbą o wsparcie podejmowanych działań³⁰. Nadal trwały działania związane z poszukiwaniami instytucji rządowych lub samorządowych, które wzięłyby na siebie ciężar powołania i współprowadzenia Muzeum, wspólnie z Fundacją Zupełnie Inny Świat. W lipcu 2017 r. Andrzej Piotrowski zwrócił się do Starosty Puławskiego z propozycją spotkania w celu przedstawienia koncepcji Muzeum Badań Polarnych³¹. Dość szybko otrzymał odpowiedź, że Powiat Puławski nie może przyłączyć się do współorganizacji przedsięwzięcia, ponieważ nie leży to w zakresie jego zadań³². Brak wyraźnego zainteresowania lokalnych władz samorządowych spowodował, że zaczęto rozważać inne koncepcje lokalizacyjne.

Dość poważnie rozważano koncepcję utworzenia Muzeum Badań Polarnych w Rykach, w zrujnowanym budynku dawnej gorzelni. Opracowano statut oraz kosztorys remontowy i organizacyjny³³. Zgodnie z projektowanym statutem organizatorami Muzeum mieli być: Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Burmistrz Miasta Ryki. W tej sprawie Burmistrz Ryk, Jarosław Żaczek, skierował w dniu 11 października 2017 r. pismo do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W listopadzie 2017 r. odbyło się spotkanie w Departamencie Dziedzictwa Kulturowego, podczas którego poinformowana Burmistrza o koniecznych działaniach. Podczas spotkania ustalono również, że inicjatywa utworzenia Muzeum należy do Gminy Ryki, która powinna utworzyć Muzeum nadając mu statut,

²⁷ AMBP, Andrzej Piotrowski, Informacja o przebiegu prac prowadzących do powstania Muzeum Badań Polarnych w Polsce z dnia 25.11.2016 r.

²⁸ Pismo nr DDK/2696/16 Sekretarza Stanu w MKiDN Jarosława Sellina do Ministra Spraw Zagranicznych Witolda Waszczykowskiego z dnia 25.11.2016 r. (Kopia w AMBP).

²⁹ AMBP, Fiszka projektowa z dnia 16.02.2017 r. Brak informacji, czy projekt ten został zgłoszony.

³⁰ AMBP, Pismo Andrzeja Piotrowskiego do Wiceprezesa rady Ministrów, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego Jarosława Gowina z dnia 22.02.2017 r.

³¹ AMBP, Pismo Andrzeja Piotrowskiego do Starosty Puławskiego Witolda Popiołka z dnia 5.07.2017 r.

³² AMBP, Pismo nr PK.0532.19.2017.MAKO Kierownika Wydziału Promocji, Kultury, Sportu i Turystyki Powiatu Puławskiego Andrzeja Wenerskiego do Andrzeja Piotrowskiego z dnia 10.07.2017 r.

³³ Zob. AMBP, Statut Muzeum Badań Polarnych i działalności naukowej Polaków na Syberii im. Bronisława Piłsudskiego w Rykach; Kosztorys Muzeum Badań Polarnych i działalności naukowej Polaków na Syberii im. Bronisława Piłsudskiego w Rykach.

a następnie przedstawić harmonogram rzeczowo-finansowy oraz oczekiwania względem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Kolejnym krokiem byłoby podpisanie listu intencyjnego pomiędzy Gminą a Ministrem w sprawie współdziałania na rzecz podjęcia prowadzenia Muzeum Badań Polarnych jako wspólnej instytucji kultury³⁴. Poparcie dla inicjatywy utworzenia Muzeum Badań Polarnych w Rykach wyrazili: prof. dr hab. Andrzej Tatur, wieloletni dyrektor Zakładu Biologii Antarktyki PAN i przedstawiciel Ochrony Środowiska w delegacji MSZ reprezentującej Polskę podczas spotkań Układu Antarktycznego³⁵, prof. dr hab. Jacek Jania, Przewodniczący Komitetu Badań Polarnych PAN³⁶ oraz Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS³⁷. Pomimo zaawansowanych działań do utworzenia Muzeum w Rykach jednak nie doszło. W 2 połowie 2018 r. rozważano inną jeszcze koncepcję lokalizacyjną, w wystawionym na licytację będącym w ruinie dawnym pałacu Kickich w Sobieszynie o powierzchni ok. 1000 m² na niemal 2-ha. działce. Planowano zakup i remont pałacu ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego³⁸. Zmianie uległa także nazwa instytucji - Muzeum Badań Polarnych i Historii Krajobrazu Polodowcowego Polski³⁹. Pałac w Sobieszynie miał być docelową siedzibą Muzeum, natomiast siedziba tymczasowa miała być zorganizowana w wynajętym budynku w Puławach. Projekt pałacu w Sobieszynie również nie doszedł do skutku.

Po wyborach samorządowych w 2018 r. i zmianie władz w Sejmiku Województwa Lubelskiego temat organizacji Muzeum przez Województwo Lubelskie powrócił. Z opinii przedstawionej przez Departament Organizacyjno-Prawny UMWL wynika, że rozważano różne sposoby przekazania nieruchomości z zasobów Województwa Lubelskiego na rzecz Muzeum Badań Polarnych w Puławach⁴⁰.

Powstanie Muzeum Badań Polarnych

Działania związane z powołaniem Muzeum w Puławach zostały zintensyfikowane na przełomie 2019 i 2020 r. W tym czasie opracowano i skonsultowano z MKiDN projekt statutu Muzeum (w organizacji). W dniu 17 marca 2020 r. Zarząd Województwa Lubelskiego podjął uchwałę o przekazaniu do konsultacji

³⁴ Wg informacji zawartych w piśmie nr DDK-WM.6012.7.2016.AS Sekretarza Stanu w MKiDN Jarosława Sellina do Gabrieli Masłowskiej, posłanki na Sejm RP z dnia 06.02.2018 r. w odpowiedzi na interpelację poselską z dnia 25.01.2018 r. (Kopia w AMBP).

³⁵ AMBP, Pismo Prof. Andrzeja Tatura do Andrzeja Piotrowskiego z dnia 04.12.2017 r.

³⁶ AMBP, Pismo Prof. Jacka A. Jani do Andrzeja Piotrowskiego z dnia 12.12.2017 r.

³⁷ AMBP, Pismo Dziekana Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS do Andrzeja Piotrowskiego z dnia 05.01.2018 r.

³⁸ AMBP, Pismo Andrzeja Piotrowskiego do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Piotra Glińskiego z dnia 19.07.2018 r.

³⁹ Zob. AMBP, Pismo Andrzeja Piotrowskiego do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wiceprezesa RM prof. Piotra Glińskiego z dnia 28.11.2018 r.

⁴⁰ Pismo nr OP-X.084.86.2019.MCJR Departamentu Organizacyjno-Prawnego UMWL do Dyrektora Departamentu Infrastruktury i Majątku Województwa Daniela Rybczuka z dnia 14.10.2019 r. (Kopia w AMBP).

społecznych projektu uchwały w sprawie utworzenie Muzeum wraz z projektem statutu. Na siedzibę tymczasową siedzibę Muzeum przeznaczono pomieszczenia w budynku Szkoły Policealnej – Medycznego Studium Zawodowego im. Polskiego Czerwonego Krzyża w Puławach przy ul. Mickiewicza 29, stanowiącym własność Województwa Lubelskiego⁴¹. 27 maja Sejmik Województwa Lubelskiego podjął uchwałę w sprawie utworzenia samorządowej instytucji kultury pod nazwą: Muzeum Badań Polarnych w Puławach, oraz nadania jej statutu. Z chwilą opublikowania uchwały w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego w dniu 5 czerwca 2020 r. Muzeum rozpoczęło swoją działalność jako formalny byt prawny⁴². 7 lipca 2020 r. Zarząd Województwa Lubelskiego powierzył pełnienie obowiązków dyrektora Muzeum Andrzejowi Piotrowskiemu⁴³. Zakończyła się tym samym przeszło 30-letnia batalia o jego utworzenie.

Nie był to jednak koniec kłopotów powstałej po latach instytucji. Wprawdzie istniała ona formalnie, ale nie miała docelowej siedziby, w której można by było gromadzić zbiory i prowadzić działalność statutową. Powróciła koncepcja utworzenia muzeum w budynku dawnego Muzeum PTTK w Puławach, przy ul. Czartoryskich 6a. Po zakończeniu koniecznych prac remontowych i dostosowawczych w dniu 1 października 2020 r. zawarto umowę najmu budynków będących w posiadaniu Zarządu Majątkiem PTTK z siedzibą w Warszawie o łącznej powierzchni użytkowej 708 m² na czas nieoznaczony z możliwością 6. miesięcznego wypowiedzenia przez każdą ze stron⁴⁴. Zapisy umowy umożliwiały zorganizowanie ekspozycji stałej oraz magazynowanie pozyskanych zbiorów. Jednocześnie obowiązywały Muzeum Badań Polarnych do przejęcia w depozyt zbiorów po dawnym Muzeum PTTK w Puławach oraz ich opracowania i eksponowania na wystawach stałych⁴⁵. Umowę depozytową zawarto w dniu 28 kwietnia 2021 r. Wartość depozytu określono na kwotę 950 000 zł. oraz zobowiązano Muzeum do jego ubezpieczenia⁴⁶. Powyższa umowa zobowiązywała Muzeum „reaktywować [...] jako wystawę stałą Dział Regionalny, który swoją ekspozycją, będzie kontynuował tradycje i dorobek Muzeum Regionalnego PTTK”⁴⁷. Będąc już użytkownikiem obiektu Muzeum mogło rozpocząć prace związane z gromadzeniem

⁴¹ Uchwała nr CXXIII/2563/2020 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 17 marca 2020 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji projektu uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego w sprawie utworzenia Muzeum Badań Polarnych w Puławach oraz nadania Statutu Muzeum Badań Polarnych w Puławach (w organizacji).

⁴² Uchwała nr XVI/279/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 27 maja 2020 r. w sprawie utworzenia Muzeum Badań Polarnych w Puławach oraz nadaniu Statutu Muzeum Badań Polarnych w Puławach (w organizacji), Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego, Lublin, 5 czerwca 2020, poz. 3123.

⁴³ Uchwała nr CLXII/3135/2020 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 7 lipca 2020 r. w sprawie powierzenia Panu Andrzejowi Piotrowskiemu pełnienia obowiązków Dyrektora Muzeum Badań Polarnych w Puławach (w organizacji).

⁴⁴ Archiwum MBP w Puławach, Umowa najmu z dnia 1 października 2020 r.

⁴⁵ Tamże, § 5, ust. 2, p. b i c.

⁴⁶ AMBP, Umowa depozytowa zawarta w Warszawie w dniu 28 kwietnia 2021 r. pomiędzy Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym a Muzeum Badań Polarnych (w organizacji).

⁴⁷ Tamże, § 6, ust. 2.

zbiorów i organizacją wystaw. Pierwsza prezentacja zbiorów regionalnych oraz zgromadzonych już artefaktów związanych z polarystyką miała miejsce w dniu 25 czerwca 2021 r., podczas podpisania porozumienia o współprowadzeniu instytucji pomiędzy Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Zarządem Województwa Lubelskiego⁴⁸.

Rozpoczęto przygotowania do realizacji wystawy stałej w użyczonym budynku, który w tym czasie wydawał się optymalną siedzibą dla Muzeum. Podjęto także działania zmierzające do pozyskania środków od organizatorów na zakup tego obiektu. Pod koniec roku 2021 podjęto decyzję o zakupie budynku ze środków MKiDN oraz Województwa Lubelskiego⁴⁹. Nagła ciężka i niespodziewana choroba dyrektora Piotrowskiego, doprowadziła do jego śmierci 5 stycznia 2022 r. Zatrzymało to na pewien czas organizację Muzeum. Dyrektor Piotrowski nie pozostawił po sobie gotowych koncepcji organizacyjnych ani scenariusza wystawy stałej. Pewne wskazówki zawierały jedynie luźne notatki i pisma, kierowane do decydentów przez lata starań o powołanie do życia Muzeum. Trudno było jednak na ich podstawie kontynuować rozpoczęte działania. Powołany na p.o. Dyrektora Krzysztof Jarosz stanął przed bardzo trudnym zadaniem. Naciski ze strony organizatora – Województwa Lubelskiego na szybką realizację wystawy stałej, przy braku specjalistycznej kadry muzealnej okazały się zadaniem trudnym do realizacji. Aby przyspieszyć działania związane z organizacją muzeum pod koniec marca 2022 r. Zarząd Województwa Lubelskiego powołał Radę Muzeum, na czele której stanął prof. Piotr Głowacki, Przewodniczący Komitetu Badań Polarnych PAN⁵⁰. Wśród pilnych działań było wówczas podjęcie decyzji o zakupie użytkowanego budynku, na który przeznaczono już środki z budżetu państwa i Województwa Lubelskiego. Ze względu na konieczne do poniesienia koszty adaptacyjne, a także trudności z dojazdem, brakiem miejsc parkingowych oraz magazynowych, decyzję o zakupie budynku odwlekano. W tym czasie pojawiła się możliwość zmiany lokalizacji Muzeum w budynku Wydziału Zamiejscowego UMCS w Puławach, który był przeznaczony na sprzedaż⁵¹. W dniu 8 sierpnia 2022 r. odbyła się wizja lokalna z udziałem przedstawicieli Urzędu

⁴⁸ Umowa w sprawie prowadzenia jako wspólnej instytucji kultury – Muzeum Badań Polarnych w Puławach zawarta w Puławach dnia 25 czerwca 2021 r. pomiędzy Skarbem Państwa a Województwem Lubelskim (kopia w AMBP). Umowa weszła w życie z dniem 1 lipca 2021 r.

⁴⁹ W listopadzie 2021 r. opracowany został operat szacunkowy dla przedmiotowej nieruchomości na kwotę 3 897 000 zł. Zob. A. Grabarczyk, Operat szacunkowy dla nieruchomości stanowiącej zabudowane działki o numerach ewidencyjnych 1297/2 i 1297/6 leżące w Puławach, woj. Lubelskie, przy ul. Czartoryskich 6a, 05.11.2021. Pismem z dnia 10 grudnia 2021 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego poinformował Dyrektora Muzeum Badań Polarnych w Puławach o dofinansowaniu zakupu ww. nieruchomości w kwocie 2 400 000 zł. AMBP, Pismo MKiDN nr DF-V.311.2.2021.EK). Równocześnie Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego przeznaczył na zakup ww. nieruchomości kwotę 1 300 000 zł (AMBP, Pismo nr KED-I.502.15.11.2021.BGR z 27 grudnia 2021).

⁵⁰ Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego nr CCCLII/6090/2022 z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie powołania Rady Muzeum Badań Polarnych w Puławach na kadencję 2022-2026.

⁵¹ Wstępna oferta sprzedaży budynku wpłynęła do Zarządu Województwa Lubelskiego 31 stycznia 2022 r. (Pismo Rektora UMCS do Marszałka Województwa Lubelskiego nr R-155/2022 z dnia 31.01.2022 r., Kopia w AMBP).

Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego i UMCS oraz piszącego te słowa (jako doświadczonego muzealnika). Stwierdzono, że po dokonaniu niewielkich przeróbek we wnętrzu oraz drobnych remontów budynek może pełnić funkcję muzealną⁵². 19 sierpnia 2022 r. Zarząd Województwa Lubelskiego wystąpił do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z pismem o dokonanie zmiany przeznaczenia dotacji celowej na zakup nieruchomości przy ul. 4. Pułku Piechoty WP w Puławach (budynku Wydziału Zamiejscowego UMCS)⁵³. Jednocześnie Sejmik Województwa Lubelskiego 29 sierpnia 2022 r. podjął uchwałę w sprawie wyrażenia zgody na nabycie przez Województwo Lubelskie zabudowanej nieruchomości położonej przy ul. 4. Pułku Piechoty Wojska Polskiego 18 w Puławach⁵⁴. 8 września 2022 r. zawarto porozumienie pomiędzy: Województwem Lubelskim i Muzeum Badań Polarnych w Puławach a UMCS w Lublinie w celu ustalenia szczegółowych warunków nabycia od Uniwersytetu przez Województwo Lubelskie i Muzeum nieruchomości położonej w Puławach przy ul. 4. Pułku Piechoty Wojska Polskiego 18⁵⁵. 15 września 2022 r. Zarząd Województwa Lubelskiego powierzył pełnienie obowiązków dyrektora Muzeum Badań Polarnych w Puławach (w organizacji) dr. Piotrowi Kondraciukowi, dotychczasowemu dyrektorowi Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym. 10 października 2022 r. podpisana została umowa pomiędzy MKiDN a Muzeum na dotację celową na zakup udziałów w nieruchomości przy ul. 4 Pułku Piechoty WP 18 na cele statutowe – organizacja Muzeum Badań Polarnych w Puławach⁵⁶. 18 października 2022 r. podpisano akt notarialny nabycia wymienionej nieruchomości przez Województwo Lubelskie i Muzeum Badań Polarnych w Puławach⁵⁷, natomiast przeniesienie udziałów nastąpiło na podstawie umowy notarialnej 21 listopada 2022 r.⁵⁸. 8 lutego 2023 r. Województwo Lubelskie przekazało w użytkowanie na rzecz Muzeum część nieruchomości będącej jego własnością⁵⁹. Od tego momentu Muzeum Badań Polarnych w Puławach rozpoczęło prace związane z adaptacją budynku i organizacją wystawy stałej.

⁵² Notatka służbowa z wizji lokalnej nieruchomości Wydziału Zamiejscowego UMCS w Puławach w dniu 8 sierpnia 2022 r. (Kopia w AMBP).

⁵³ Pismo nr KED-I.502.16.11.2022.JJO z dnia 19.08.2022 (Kopia w AMBP).

⁵⁴ Uchwała nr XXXIX/603/2022 z dnia 29 sierpnia 2022 r.

⁵⁵ AMBP, Porozumienie zawarte a dniu 8 września 2022 r, w Lublinie pomiędzy Województwem Lubelskim, Muzeum Badań Polarnych w Puławach i UMCS w Lublinie.

⁵⁶ AMBP, Umowa nr 175/DF-V/EK/2021 z dnia 10 października 2022 r. dotycząca dotacji celowej na wydatki inwestycyjne ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z budżetu państwa.

⁵⁷ Kancelaria Notarialna Justyna Jankowska, Katarzyna Mazurek-Banaszczyk Notariusze – spółka cywilna, Lublin, ul. Okopowa 14/4, Akt Notarialny Repertorium A nr 1643/2022 (wypis w AMBP).

⁵⁸ Kancelaria Notarialna Justyna Jankowska, Katarzyna Mazurek-Banaszczyk Notariusze – spółka cywilna, Lublin, ul. Okopowa 14/4, Akt Notarialny Repertorium A nr 1804/2022 (wypis w AMBP).

⁵⁹ Kancelaria Notarialna Justyna Jankowska, Katarzyna Mazurek-Banaszczyk Notariusze – spółka cywilna, Lublin, ul. Okopowa 14/4, Akt Notarialny Repertorium A nr 308/2023 (wypis w AMBP).

Już w maju 2023 r. Muzeum Badań Polarnych udostępniło dla zwiedzających pierwszą część wystawy stałej, poświęconej środowisku przyrodniczemu obszarów polarnych. W kolejnych miesiącach były już gotowe kolejne sekwencje wystawowe: historia odkryć obszarów polarnych, badania na Spitsbergenie oraz artystyczna wizja Polskiej Stacji Polarnej im. Antoniego B. Dobrowolskiego w Oazie Bungera na Antarktydzie. W czerwcu 2023 r. wykonano nową aranżację sali konferencyjnej, zwieńczonej zorzą polarną w kopule sufitowej oraz na zewnętrznym patio zaaranżowano tzw. „chatkę traperską” – domek drewniany o konstrukcji namiotowej, zbudowany przez prof. Marka Zajączkowskiego i wykorzystywany przez pracowników Instytutu Oceanologii PAN do prac badawczych na Grenlandii w latach 90. XX wieku. Realizowano także wystawy czasowe, min. w grudniu 2023 r. otwarto wystawę fotografii prof. UMCS Piotra Zagórskiego p.t. „Barwy Arktyki – Spitsbergen”.

21 lutego 2024 r. Muzeum Badań Polarnych w Puławach zostało oficjalnie otwarte. Na uroczystości przybyli goście reprezentujący Instytuty naukowe związane z obszarami badań polarnych, m.in. Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Instytut Geofizyki PAN, Centrum Studiów Polarnych, Komitet Badań Polarnych PAN, Pełnomocnik Ministra Edukacji i Nauki do spraw tematyki polarnej, przedstawiciele środowisk akademickich, muzeów oraz liczne grono polarników, dla których to wydarzenie było zwieńczeniem długich lat starań o powstanie tego typu placówki w Polsce.

Rok 2024 był rokiem dalszych prac przy organizacji wystaw stałych (pod koniec roku była już gotowa wystawa ukazująca rekonstrukcję wnętrza Polskiej Stacji polarnej im. A. B. Dobrowolskiego, w oparciu o oryginalne artefakty przekazane przez IGF PAN). Zorganizowano także szereg wystaw czasowych, wśród których na uwagę zasługują: *Tam gdzie wiatr tańczy z ciszą – zapiski z dziennika podróży czerwiec 2022* – fotografie Katarzyny Strześniewskiej; *Polska Stacja Antarktyczna im. Henryka Arctowskiego na Wyspie Króla Jerzego - historia - teraźniejszość -przyszłość*; *Giganci polarystyki z puławskim i lubelskim epizodem: Aleksander Kosiba i Alfred Jahn*; *Islandia oczyma dawnych podróżników w uniwersyteckiej edycji bibliofilskiej pokazana* – drzeworyty z dzieła Olaus Magnusa. Muzeum zorganizowało także ogólnopolską konferencję naukową pt. *Środowisko naturalne i kulturowe Powiśla Lubelskiego*. Organizowano lekcje muzealne, warsztaty, spotkania oraz szkolenia dla przewodników turystycznych i nauczycieli.

W październiku 2024 r. Muzeum Badań Polarnych otrzymało nowy statut, kończąc tym samym etap organizacyjny i wchodząc na drogę pełnej działalności

muzealnej⁶⁰. Perspektywy rozwoju muzeum są bardzo optymistyczne. Świadczy o tym duże zainteresowanie instytucją nie tylko środowiska polarników, ale również szerokiego społeczeństwa. Działalność Muzeum Badań Polarnych spotyka się także z dużym zainteresowaniem mediów. Realizowane w Muzeum audycje radiowe i telewizyjne promują nie tylko samą instytucję, ale także dorobek polskiej polarystyki⁶¹. Podsumowując krótki okres funkcjonowania Muzeum możemy z satysfakcją odnotować, że pomimo sceptycznych komentarzy, pojawiających się na różnych etapach prób organizacyjnych, spełnia ono dzisiaj stawiane przed nim oczekiwania, zdobywając uznanie w środowiskach muzealnych i naukowych.

Małgorzata Korczak-Abshire

Instytut Biochemii i Biofizyki PAN

Zakład Biologii Antarktyki

mka@ibb.waw.pl

**„NAZWY GEOGRAFICZNE PROFESORA KRZYSZTOFA BIRKENMAJERA NA
WYSPIE KRÓLA JERZEGO (ANTARKTYKA ZACHODNIA)”**

WYSTAWA W MUZEUM BADAŃ POLARNYCH W PUŁAWACH

W dniu 17 kwietnia 2024 roku w Muzeum Badań Polarnych w Puławach odbył się wernisaż wystawy zatytułowanej „*Nazwy geograficzne profesora Krzysztofa Birkenmajera na Wyspie Króla Jerzego, Antarktyka Zachodnia*”, zorganizowanej w piątą rocznicę śmierci wybitnego polskiego geologa, polarnika i odkrywcy.

Wystawa powstała z inicjatywy prof. dr. hab. Jerzego Nawrockiego z Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego, który do współpracy zaprosił dr. Krystiana Wójcika. W 2019 roku obaj uczestniczyli w 43. wyprawie antarktycznej na Polską Stację im. H. Arctowskiego. Wiadomość o śmierci profesora Birkenmajera, która dotarła do prof. Nawrockiego podczas badań prowadzonych w rejonie Lodowca Ekologii w Zatoce Suszczewskiego, stała się impulsem do stworzenia ekspozycji upamiętniającej jego dokonania naukowe i odkrywcze.

Ekspozycja prezentowała wielkoformatowe fotografie ilustrujące obiekty geograficzne nazwane przez profesora Krzysztofa Birkenmajera oraz okazy

⁶⁰ Uchwała nr VI/79/2024 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 26 września 2024 r. w sprawie nadania Statutu Muzeum Badań Polarnych w Puławach, „Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego”, Lublin, 2 października 2024, poz. 4714.

⁶¹ Wśród licznych audycji radiowych warto wymienić 3 godzinną audycję z cyklu „Jedyne takie miejsce”, emitowaną w Programie I Polskiego Radia 8 lutego 2025 r. <https://jedyneka.polskieradio.pl/artykul/3481842,Jedyne-takie-miejsce-z-Muzeum-Badań-Polarnych-w-Puławach>